

Ova knjiga je u potpunosti delo autorove mašte.
Svaka sličnost sa stvarnim ljudima i događajima
samo je plod neverovatnog spleta okolnosti.

Copyright © 2013, Srđan Krstić
Copyright © za ovo izdanje 2013, Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-00665-0

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od
drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u
potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva
životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Srđan Krstić

MISTERIJA
BEOGRAD
IZGUBLJENI
ARTEFAKT

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2013.

1

Sreda po podne:
Miletovi papiri, ajkmokac i pivo

Otključao sam vrata i ušao u stan. Nekako mi je sve drugačije mirisalo otkako je Žana otišla, pa i ovaj kućni, ustajali vazduh. Kao da je i on bio napušten. Ostavljen.

– Idem u Pariz, kod tetke – rekla je i počela da se sprema. Izenenada. Bez uvoda ili scena. Samo tako. Odjednom.

– Ne mogu više da budem ovde u ovom glupom, dosadnom Beogradu – rekla je kao da se izvinjava.

– A ja? – pitao sam je, ali nikada nisam dobio odgovor. Otišla je brzo, kao da je francuski voz na liniji Pariz–Lion. Kao da se nekom prostornom mašinom već deportovala tamo kod njih, u Francusku. Brzo, tačno i bez mnogo buke.

Ovde kod nas, u Srbiji, više nema brzih vozova iako su ih dugo i bučno najavljivali. Idu samo oni spori, oni od pre poslednjeg rata, koji smo izgubili, a da ga nismo ni vodili. Do tog rata, u kome nismo ni učestvovali, gubili smo samo one ratove u kojima smo pobeđivali. Sada više nema ratova, ostale su samo stare pruge.

Zato je valjda Žana i otišla odavde. Zbog tog gubitništva koje nosimo kao kletvu, bez obzira na pobeđe i poraze. Zbog tih naših ratova u prošlom veku, koji nas u ovom prate. A najviše zbog brzih vozova. Zbog Evrope. Zbog života koji je tamo negde. Samo nije ovde. U Beogradu. Na Dorćolu. Sa mnom.

– Moram to negde da zapišem – promrmljao sam sebi u bradu, zadovoljan pesničim uzletom na otvorenim vratima i ušao sam unutra. U ustajali, veliki stan koji je ovako prazan, budio u meni mnoge uspomene.

Pre ovog nedostatka Žaninog mirisa, a mnogo pre njenih parfema, gelova, pomada, lakova, karmina i ostalih hemijskih isparenja, stan je najčešće mirisao na ustajali duvan. Deda Stojan, koji mi je stan ostavio, pušio je do poslednjeg daha. Za njega je pušenje bilo isto što i disanje. Navika, potreba, smisao. On se ujutro budio i često ustajao samo da zapali cigaretu.

Kad su mu lekari strogo zabranili da puši, on ih je odmah poslušao, što je meni bilo jednako neverovatno kao i da su se vanzemaljci šetali Terazijama. Ta njegova oštra disciplina je trajala tri dana. Onda su mu se u ustima pojavile rane, po koži izbile fleke, počeo je da se guši i da nekontrolisano trese glavu.

Njegov organizam više nije mogao bez nikotina. Navikao se tokom godina, srodio se s otrovom, hranio se njim. Tad sam ja prestao da pušim umesto njega, pomalo zbog neke božanske ravnoteže, a pomalo iz straha. On je nastavio jer mu nije bilo druge i poživio je još tri godine uglavnom na duvanu, kafi i jednoj rakiji svakog jutra.

Otkad su baba i mama nastradale, Stojan je jeo kao vrabac. Ujutro bi popio jednu rakiju, ali je preko dana znao da popije pivo ili vino uz ručak, što je ranije radio samo u kafani. Tako se uz duvan, ovde u stanu, često blago osećao i miris alkohola. Imali smo mi i losione posle brijanja i francuske parfeme, koje nam je poklanjao Stanoje, Stojanov brat, ali je miris duvana sve to uzimao pod svoje.

I tu se moja priča o mirisima stana završava. Žanin period, kad je stan više ličio na kozmetički salon i mirisao kao da je na vratima ugravirano *pedikir–manikir–frizer*, sada ću preskočiti. Namerno. Zbog Pariza. I Evrope.

Ovaj stan, kao i onaj Stojanov stari, dole na starom Dorćolu – veći i mračniji – mirisao je na kuću jedino dok je baba Nata bila živa. Onda je znao da zamiriše na supu, na jabuke i cimet, na sarmu ili tortu od čokolade. Onda je mirisao na porodicu i na toplo. Mirisao je na slavu

i na novu godinu, na ajvar i džem od šljiva. Mirisao je na čistu posteljenu. Ponekad i na beli luk.

Sad ne miriše ni na šta. Namerno.

Kad je Žana otišla i ponela svoju ordinaciju lepote u dve pune torbe, kupio sam sredstvo za ubijanje mirisa i tukao sam s njim po sobama i ormanima svakog dana pre odlaska na posao. Hteo sam s *oustom* iz hipermarketa da ubijem sećanja, ali mi nije baš polazilo za rukom. Uvek bi se neko sećanje provuklo. Verovatno zato što sećanja nisu pominjali na deklaraciji proizvođača, a možda zbog toga što je i pakovanje bilo od onih iz serije *20% više za iste pare*. Možda te ubice mirisa sa 20% više spreja, u stvari, slabije utiču na pamćenje. Ne znam. Operacija mi baš nije uspjela.

Bilo bi lepo da imaju i neki dememorans u hipermarketima, bar sa 24 sata zaštite, a može i duže. Isprskaš ga sebi u uši i on pokupi sećanja. Nema veze što se osećaš na znoj. Važno je da se ne sećaš Žane, nekih drugih vremena, devedesetih na primer, ljudi koji su se promenili, žena koje su te ostavile. Bilo bi lepo, ali nemaju.

Punim plućima sam udahnuo bezmirisni, ustajali vazduh i okrenuo se da zatvorim vrata i uronim u svoju samoću, kad začuh Mileta, komšiju sa sprata.

– Ama, pusti me na miru, ženo! Znaš da mi je posao takav. Kakve su te bube uhvatile pod stare dane, sačuvaj me bože! – čuo sam ga dok je izlazio iz stana, zalupivši vrata za sobom.

Mile je bio vatrogasac, a Persa, naša komšinica još iz stare zgrade, bila je njegova supruga i davnašnji san mojih neprospavanih pubertetskih noći. Nekada opasna riba, ženska ikona u vreme čuvenih, beogradskih žurki s početka osamdesetih, sada je bila ljubomorna na sve što u Beogradu nosi suknju. Kao da ovdašnje ženske samo čekaju Mileta da im gasi vatru.

A tada, početkom osamdesetih, tek što je Maršal otišao na onaj svet i posle otprilike godinu dana, koliko se na radiju mogla čuti samo klasika i Zdravko Čolić, ceo Beograd je krenuo ka Evropi, a ne ovako separatistički kao Žana. Barem s muzikom i žurkama. Za Persidom su trčali šminkeri s Dedinja i sa Senjaka, kao i pankeri s Voždovca i

s Vračara. A dugonogu lepoticu je stigao Milence, koji je slušao Pink Flojd. Igrala je Persa uz Ekatarinu i Djuran Djuran, a pala na *Shine on you crazy diamond*.

Ona je oduvek, pa i tada, bila malo kontrol-frik, kod nje se uvek znao red, ali ovo s Miletom, koji je bio dobar kao pekarski hleb s donjeg Dorćola, odakle je vatrogasac bio poreklom, već je prelazilo u krajnost.

– Zdravo Mile – morao sam da ga zezam malo i da dolijem benzina na vatru – pozdravila te Mira, sekretarica s našeg odseka.

– O, Mihailo, drkajlo, tetku li ti tvoju – smejaio se, pokazujući mi glavom ka vratima iza kojih je sada sigurno stajala moja najdraža komšinica i osluškivala šta govorimo. – Znaš da Persa odavno ne pada na te tvoje zajebancije, nego dobro da sam naleteo na tebe, sad si me podsetio na nešto. Perso, daj mi onu kesu pored vrata – viknuo je.

– Onu musavu kesetinu s kojom si mi tepih ukaljao i usmrdeo, punu nekih papirčina – čuo sam Persu koja nas je sve vreme posmatrala kroz špijunku, kako viče s one strane vrata.

– E, baš tu kesu, ženo, da mi ne zvocaš više zbog nje. Kao da ti je samo moja kesa problem u životu.

– A i ti mali voliš da zezaš, voliš – zapretila mi je Persa prstom pošto je s vrata bacila kesu na nas. Nisam mogao a da se ne nasmejem sa zadovoljstvom. Slatko sam joj se svetio za sva ona zadirkivanja kada sam bio klinac.

– Nego, hoćeš li ti da ručaš sa mnom kad ovaj moj klipeta neće – pogledala je razočarano u Mileta. – Sigurno mu švalerka bolje kuva! Ili oni njegovi bradati pederi s kojima je više hleba pojeo nego sa mnom. A ja napravila pileću čorbicu, ajmokac i zelenu salatu, zbog njega, budala ženska. Ajde društvo da mi praviš, Mihailo, pa da zajedno ručamo.

Persida me je oduvek zvala isključivo po imenu. Kao i deda.

– Ama, koliko puta da ti kažem da se Nidži vozaču žena porodila pa obrćemo danas prase. I pusti dečka na miru, ima on pametnija posla nego da s tobom jede ajmokac – smejaio se Mile – a moram i ovu kesu da mu dam. Da mu objasnim nešto.

Misterija Beograd – Izgubljeni Artefakt

– Obrćeš ti, Mile, samo što nisu prasići – smeškala se ona i vrteći još uvek zanosnim bokovima ostavila nas je u hodniku. Persida je oduvek bila i ostala zgodna žena, malo krupnija i jača, ali zgodna. Na neki svoj način. Da je kojim slučajem snimala porno filmove bila bi prototip edipovske domine: u jednoj ruci drži bič, dok drugom rukom blago miluje nesrećne podanike.

– Kad ti ovaj moj nesrećnik uvali tu kesetinu i objasni ti svoje vatrogasne vratolomije, dođi Mihailo, uzdanice moja, da ručamo. I ponesi dva-tri piva. Znam da nemaš ništa za jelo, ali pivo imaš sigurno – doviknula je nesuđena domina žalosno, zatvarajući vrata. Bila je to meni upućena kritika, ali na Persin način. Bila domina ili Dorćolka, znala je da postoji granica preko koje ne sme da pređe.

Da, kod mene je uvek bilo piva. Još od Stojanovog i Stanojevog vremena. Bila je uvek i poneka flaša vina. Žana je tamanila tamjaniku. Belo. Ja sam voleo crno. Još kao klinac sam pao na vina s Pelješca. Bilo ih je u svakoj samoposluzi. Onomad. Sada sam promenio geografsko poreklo. Jaka pića nisam držao. Otkad je Stojan umro, niko više u ovoj kući ne pije onu jednu jutarnju, pa sam njegove rakije razdelio.

Nekako je, tu u isto vreme kad i Stojan, na onaj svet otišao i Rale, seljak koji nam je godinama donosio sir i rakiju na vrata. Umro je, valjda, samo dan-dva ranije. Došao zet da donese poslednji Raletov sir i poslednju flašu rakije, baš na dan kad smo sahranili Stojana.

Ispalo je da je i za Raleta i za dedu to bilo kasno. Tada sam shvatio da ni ti ni tvoj sirdžija ne znate koja vam je kriška poslednja, i koju rakiju ste popili za pokoj svoje duše.

Zet sir nije umeo da pravi. A rakiju je pio sâm.

Pustio sam Mileta unutra, gledajući sa zanimanjem prljavu kesetinu koju je on nosio s nekim posebnim pijetetom.

– Idi posle i pojedji s njom taj ajmokac, života ti – zamolio je Mile pošto smo se našli u sigurnosti mog stana.

Nisam imao srca da ga odbijem. A ako sam već mogao da biram između svoje kajgane i Persinog ajmokca posle kisele čorbice, bilo je jednostavno odlučiti. Bez obzira na nesporan višak nepotrebnih informacija koje ću progutati skupa s jelom, bez obzira na prenadražene

bubne opne i unakrsno ispitivanje gore od onih na suđenjima za serijska ubistva, poješću nešto kuvano i otrpeti duševni i ušni bol.

Persida je bila sedam godina starija od mene. Kad se sredi i našminka izgledala je kao da je moja i Miletova mlađa sestra. Imala je dušu kao tri ruske stepe, ali njen glas je bio podešen na antimušku frekvenciju. Usta nije zatvarala, a govorila je brzo, prilično glasno i razgovetno, tako da nisi mogao da je ne čuješ.

– Bar kad jede ona čuti – reče Mile kao da mi čita misli. – Pomalo – dodao je iskreno nakon kratke pauze. Onda je nastavio: – Nego da ti dam ovo.

Izvadio je iz kese savijene, ogaravljene papire i pružio mi ih.

– Znaš da smo pre neki dan gasili požar u višespratnici preko puta Kalemgdana. Instalacije. I to novija zgrada, batke moj, pa ti gledaj. Buknulo s razvodne table pa po celoj vertikali izbio plamen.

– Jel' to ono kad si bio na televiziji? – setio sam se Mileta na Studiju B. Vatrogasac, komandir u prvom planu.

– E, to je! Stiglo, bogami, desetak ekipa, izvukli smo ljude na vreme. Struju isključili, ali se vatra proširila. Treći, četvrti, čak i šesti sprat, sve smo evakuisali. Rade šmrkovi, vatra bije, došla do krova. Udario vetar, od grada duva, kao da hoće plamen na Kališ da baci. Životinje u zoološkom počele da riču. Ne pamtim da sam video takvu vatru, kao da je neko kontroliše i vodi. Sreća pa je ulica široka, a ima onaj deo s prugom, inače bi stigao požar do parka.

– Mile, pređi na stvar – morao sam da ga usmerim ka cilju, jer kad krene sa svojim vatrogasnim pričama, Mile, ne ume da stane. Kao da je od Perse povukao malo pričajuće bolesti, pa se ona pomešala s vatrogasnim žarom. Mile je znao da razlikuje hiljadu i jednu vrstu plamenova, po boji, mirisu i dimu koji prave. I mogao je o tome da priča tri dana bez prestanka. Problem je u tome što obične smrtnike to najčešće nije interesovalo.

– Nešto nam je bio čudan stan na petom spratu. Nema nikog unutra, bar se niko ne odaziva. Izgleda kao da ga vatra preskače, a kad bolje pogledaš, ona baš kao da na njega udara. Mi je gasimo, ugasimo, a ona opet. Samo sukne. Skoči na nas, pa na stan. Kao da je živa zver.

Misterija Beograd – Izgubljeni Artefakt

Mile je voleo epske opise svojih vatrogasnih doživljaja. Svaki njegov požar je bio boj Marka Kraljevića i Muse Kesedžije. Možda to mi, koji vatru ne poznajemo, ne shvatamo i možda je prekaljeni vatrogasac bio u pravu, ali ja sam bio gladan, a Persa je namerno postavljala sto tako da se jasno iz hodnika čulo kako zveckaju tanjiri, viljuške i kašike.

Ostavila je odškrinuta vrata od stana, da može na nas da pripazi, pa su se mirisi čorbice, kuvane zeleni i belog luka iz ajmokca mešali u vazduhu i jurili me gladnog, da citiram Mileta – „kao žive zveri“.

Voda mi je krenula na usta. Ugašeni požar od pre tri dana mi u ovakvom stanju ludačke gladi nije držao pažnju.

– Ugasimo mi na jedvite jade, ali niko nema mira. Vatra ti je kao život, može da tinja u zidovima i da iznutra izbije na nas, s leđa da nam dođe. Svi mi godinama gasimo i svega smo se nagledali. Ne bi ti verovao kako gori borova šuma, pa šišarke iskaču kao bombe po pedeset metara.

– Pričao si mi o šumi, Mile. Skrati malo. Doneo si mi neke papire, zašto?

– Krenemo mi vrata da izvalimo, možda unutra još gori, nikad ne znaš – klimnuo je on glavom kao da me razume i odobrava, ali je po običaju samo nastavio po svome. – Ali neće, bre, vrata stoje kao da je sef, a ne stan. Ni sekirom, ni pijukom, ni štanglom, ništa. Spustimo se onda sa šestog sprata na terasu i jedva probijemo stakla.

– Šta je to, neko pravio tvrđavu od stana jer je čuvao pare unutra i slike koje je pokrao? Neki rodoljub, koji je u međuvremenu zapalio preko grane?

– Ne. Ništa tako. Ni izdaleka. Unutra je bio nov, ali skroman namestaj. Jedan kompjuter, veliki sto i uobičajene stvari, samo što na policama nisu bile knjige, nego papiri. Kad smo probili okna, dosta se tih papira razletelo, pa su mnogi ubrzo plivali po vodi, pošto smo uleteli sa šmrkovima. Da je vatra prodrila u stan, buknuo bi kao kad spremaš roštilj pa potpališ suvo granje.

– Pa, što ste ga polivali vodom onda kad stan nije goreo? – sad mi cela priča nije bila najjasnija.

– Nije goreo, ali je dimilo od vodova i unutra je, batice, bilo hiljadu stepeni. Gorelo je bilo i ispod i iznad. Sve bi se unutra istopilo.

– Dobro, bre, Mile, pa otkad te znam ti si vatrogasac i gasiš požare. Kakve sad to veze ima sa mnom? – počeo sam da gubim živce. Nisam baš video smisao ove priče, a miris ajmokca mi je već grizao želudac.

– Oprema nam ništa ne valja. Raspada se. Tri maske nam otišle i ja ti pokupim delove, da se ne izgube, smotam u nagorele papire, koje sam pokupio s poda, i vratim u kamion. Nisam imao ovu kesu pri sebi. Posle u stanici vidim na njima neke hijerogliffe, kuke kvake, nađem kesetinu i eto ga.

– I onda si meni doneo te papirčine, umesto da ih baciš u đubre?

– Jebiga, batice, profa si, a ja to još nisam u životu video, iako sam gasio u bog te pita koliko stanova, firmi i svačeg sam se nagledao. Na Karaburmi, pre tri godine, uhvatila vatra orman. Dimi iz njega, kao na stovarištu. Kad smo ugasili i otvorili, a ono gumene kite kuljaju – smejljio se Mile.

– Milence, to mi nisi pričao. Šta ste gasili, neki divlji seks-šop. Zapalili se vibratori od mnogo trenja?

– Jok, bre, kakav seksi-šop, dve babe se ljubavišu još od ratnih dana. Partizanke. Da mi je deda, onaj po majci, živ, opet bi se ubio, bog da mu dušu prosti.

Miletov deda, s one nedorćolske strane njegovog genetskog nasleđa, inače je bio prvoborac. Umalo Narodni heroj. Ubio se razočaran u drugove. Sada bi se razočarao i u drugarice.

Dok je on govorio, ovlaš sam pogledao papire na kojima znakovi nisu izbledeli, iako ih je Mile, navodno, pokupio iz vode. Nisam prepoznao pismo, a i svetlo je bilo slabo, pa sam ih vratio u kesu i ostavio na kauču u dnevnoj sobi.

– Ima kod nas jedan pametnjaković, Stevdža, koji ih je dobro pregledao, on kaže da je to hebrejski, neka Tora, Talmud, Kabala, sve se razbacuje kao da nešto zna, a lupeta onoliko. Vidim ja, pa se setim tebe.

– Ne znam, ne liči mi na hebrejsko pismo. Osim toga, Jevreji svoje svete spise ne drže kao kancelarijske papire. A možda se i varam, pa je neko nešto izučavao. Ne znam, pogledaću to večeras na miru, ne mogu sad ovako s nogu. Gladan sam i grlo mi se osušilo jer predajem

i pričam od jutros. Idem lepo da ti napijem ženu i da ti pojedem sav ajmokac, pa ćemo papire natenane – kazao sam mu i otišao do frižidera po pivo.

Te večeri se igralo polufinale Lige šampiona, a za nas dvojicu koji smo preostali iz nekada velike ekipe zagriženih Zvezdaša, sad je bilo važno da nam igra Barselona. Promenili smo se. Nekada smo u daleko brojnijem sastavu gledali Zvezdu. Najčešće na Marakani.

Veći deo bivše ekipe je odavno otišao u Kanadu. Sad tamo gledaju hokej i imaju neke svoje timove kojima se ne trudim da zapamtim imena. Evropski fudbal im je u nezgodno vreme. Beograđani postali Kanađani.

Mi koji smo pretekli ovde ne gledamo često Zvezdu. Partizan nikada nismo ni gledali. Sada smo uglavnom podeljeni na Barselonovce i Junajtedovce. Mi koji volimo Barselonu gledamo i Arsenal. Ove pališe za Mančester Junajted, kao po komandi, više vole Real.

Ja sad i ne znam ko igra za Zvezdu, a kad sam bio klinac znao sam i prvu ekipu i rezerve, u pola noći. Godinama već navijam za Barselonu i ne obazirem se. Ona Zvezda, koja je bila prvak Evrope, više ne postoji. Ovo je sad neki mali klub koji igra na velikom stadionu.

U frižideru sam imao pivo u flašama i to dve vrste, jedan senf, pivo u limenkama i to crno pivo, domaće svetlo i strano svetlo, načeto pakovanje jaja i opet pivo u *pet* ambalaži. Za svaki slučaj. Ako kriziramo.

– Vidi ti ovo kad stigneš. Neće papiri pobeći. Ajmokac možeš slobodno sav da pojedeš, ne marim ni za beli luk ni za belo meso kome je duša skuvana. A ako Persu napiješ ja ću ti doneti kutiju viskija od dvanaest godina – viknuo je kada smo već bili u hodniku, tako da je i ona mogla da nas čuje, pa je strčao stepenicama kao da je dečkić.

– Jebiga, Miksere, otkad sam vadio mrtve iz liftova, ja se tim čuđom ne vozim više – rekao mi je jednom prilikom. – A i za srce je zdravije ići peške.

Mile je otišao na prasetinu s ražnja, ko bajagi. Tajanstveni papiri su se odmarali u mom bezmirisnom stanu, a ja sam krenuo u susret Persinoj kuhinji i uspomena iz detinjstva. Persidu je moja baba Nata učila da kuva, a pouzdano znam da je pileću čorbu od bataka i

ajmokac od preostalog belog mesa s pileta, mogla da nauči samo od stare garde.

Njena majka Božana, sjajna žena, koja je moje detinjstvo obeležila na više načina, veze nije imala s kuvanjem. Božana je mogla u ondašnjem Beogradu u tri noću da ti nađe jagode u decembru u diplomatskom magacinu, što je bilo na granici fantastike, ali nije znala da umuti ni šlag za njih. Kao da je bila u rodu sa Žanom.

Moj stomak se uopšte nije bunio kada je Žana objavila polazak svog voza za Pariz. On je nju odmah prežalio. Istog trenutka. Mislim da je pomalo i slavio. Nakon što je ova prelepa, zgodna brineta otišla iz našeg života, morao sam da mu se svečano zakunem da ću sledeću picu da naručim kada prvi čovek sleti na Mars. Budući da su nedavno ukinuli i spejs-šatlove, čini mi se da neću ja picu skoro jesti.

I nije mi žao.

2

Sreda več:

Toma Vojnik, gibanica i redovi koji lebde

Kad je zapištao interfon i trgao me iz sna, pomislio sam da je jutro. Persa i ja smo se ubili tog popodneva. Prvo smo udarili po nekoj rakiji, viljamovki koju je Mile dobio kad je letos gasio štale u Maloj Moštanici. Pa smo onda prešli na kiselu čorbu, da se razbistrimo, i na kraju vruć ajmokac, prepun belog luka, što smo gasili pivom i uspo-menama na stare dane.

Kratko komiranje u predvečerje i odlazak stazama snova nisam mogao da izbegnem, sve i da sam hteo. Sanjao sam, što je čudno za popodnevnu dremku, neku kišu i zelenilo koje pod tom kišom raste kao ludo. Sanjao sam svemir i ekrane, ali sam se brzo vratio na Zemlju, gde sam imao ženu koja mi malo gundā oko fudbala i piva, premda sprema u kuhinji nešto za mene i nekog klinca koji je obukao dres Barselone.

Otvorio sam oči tek nakon drugog elektronskog piska, podrignuo i doteturao se do vrata.

– Ko si da si, idi po pivo – rekao sam – nemam dovoljno.

– Otvori Bule i ne tupi – začuo se glas Tome Vojnika i zveckanje flaša iz punih kesa.

Tomislav Mitrović, zvani Vojnik, po ocu potomak stare beogradske radničke familije, po majci seljak iz srca Šumadije, znao je za red. Taj red nije naučio s ove beogradske strane, jer za razliku od svih

dugih starih Beograđana koji su, bar po priči, ili bili neki Hadži, ili u najboljem slučaju predratni bogataši, Tomini su generacijama bili proleter, koji su to ostali i tokom diktature proletarijata, i uvek su više ličili na siromašne seljake nego na građane, pa nisu baš patili od gradske etikecije.

Glavnu crtu reda kod Tome je uterala majka Melanija, prava seljanka, koja i dan-danas zanosi dok govori, ali je familiju Mitrovića naučila da se golog dupeta u goste ne ide, pogotovo ne na polufinale Lige šampiona.

– Drži ovo pivo – gurnuo mi je s vrata kese u ruke i vratio se dole do kola.

– Melanija spremala gibanicu, pa sam ceo pleh morao da vučem – gundao je Vojnik.

Nadimak nije nosio po vojsci, iako se on uvek ponašao nekako vojnički, ali u štreberskom smislu. U suštini, on nije imao ni „v“ od vojne discipline, kao što ni njegov nadimak nema nikakve veze s ratovanjem.

On je još pri kraju osnovne škole pročitao sve Denikenove knjige o vanzemalcima koji su zapravo bili naši bogovi, antički kosmonauti. Zato se u gimnaziji bavio mnogo ozbiljnijim temama, kao što je čuveni Vojničev ili Vojnićev rukopis, kako ga kod nas zovu, u zavisnosti od transkripcije.

Reč je o nesvakidašnjem delu nepoznatog autora, pisanom nepoznatim rukopisom, na naročit način ilustrovano, prepuno neverovatnih dijagrama i mapa i koje od svog otkrića do današnjih dana budi maštu mladih istraživača i ostaje zagonetka koja se verovatno nikada neće rešiti. Da li je posredi obična podvala trgovca knjigama, delo nekog nadarenog ludaka ili čak vanzemaljca, verovatno nikad nećemo pouzdano saznati. Tako je i najbolje.

Toma je toliko gnjavio s tajnom tog rukopisa da su ga prvo prozvali Vojnič, ali je neko brzo ono rogovatno „č“ pretvorio u „k“ pa on postade i ostade Vojnik, a s vremenom je to postajalo i Vojak, što ga je posebno nerviralo jer su svi onda mislili da je Slovenac. Za razliku od njega, ja sam imao bezbroj nadimaka. I nijedan od njih mi se nije prikačio kao njemu ovaj Vojnik.

Misterija Beograd – Izgubljeni Artefakt

– Stavi ga u rernu, Bule – rekao je na povratku i uvalio mi vreli pleh u ruke – da se ne ohladi.

Miris gibanice me je udario u glavu kao kad prvi fiks odvali mladog narkomana. Žana me je načisto ispostila i upropastila. Prvo me je izgladnela, onda me je izludela, a na kraju me je ostavila. Kad malo bolje pomislim, ni taj seks nije bio neki, osim što ga je bilo. I posle se neko pita što je Vojnikov ćale, gradski šmeker, oženio seljančuru Melaniju i što je preko noći postao *papučić*?

Naleteo čovek na pravo žensko i gotovo. Češće je u tazbini nego kod svoje familije. Tamo kolju svinje, peku rakiju idu u lov. Ovde šipak. Kad odeš u goste – samo kafa *sikteruša*. E, sad, to što ženu sluša kao dresirani vučjak carinika, to je cena za gibanicu i uvek topao krevet. Sloboda koja se ogleda u izboru broja telefona koji ćeš pozvati da bi naručio hladnu picu – i nije neka sloboda.

– Šta ti je ovo, majke ti? – pitao je Vojnik preturajući po kesi, koju sam ostavio na mestu na kojem je on obično sedeo.

– Mile vatrogasac naleteo na neke rukopise, pa doneo da to pogledam. Zna on da ja imam pravog doktora za njegove dragocene spise s poda nagorelog stana.

– Persin muž? – pitao je odsutno i počeo da ređa papirčine po mom trpezarijskom stolu.

– Jeste, nego jesi li ti lud? Ja tu jedem – povikao sam ne bih li ga probudio iz zanosu. Samo mi na stolu fale još prljavi papiri.

– Jedeš ti kod Perse, mada uglavnom po restoranima, i grebeš se kod moje Melanije. Ovde si poslednji put jeo kad te je baba Nata kljukala punjenim paprikama – zezao me je stari drugar. I to s pravom. Žanine naručene pice, pohovanu piletinu iz KFC-a i ostale majstorije moje *ex-ribetine* na kojoj mi je zavidelo pola akademskog i dobar deo ostalog muškog Beograda, jeo sam sa poslužavnika u krilu. Toliko o zavisti i uzdisanju za tuđim ribama.

Kada je iz unutrašnjeg džepa kratke jakne Vojnik izvukao svoju arheološku četkicu, stvarno nisam mogao da verujem svojim očima. U njemu je uvek spavao onaj predani istraživač kakav je bio u mladosti.

Za Vojnika je bila prava tragedija što se nije rodio u vreme Livingstona, kada su se crtale mape i ponovo otkrivala daleke zemlje i kulture.

Onako krupan i dundast kao medved, igrao je oko stola, duvao, brisao četkicom, trljao maramicom i za dva minuta moj sto je ličio na prizor iz avanturističkih filmova. Dvanaest papira ispisanih nepoznatim pismom, koje mi je ličilo na klingonski rukopis iz *Zvezdanih staza*, sijalo je sa mog stola.

– Interesantno – rekao je Vojnik i napucao usta, što je značilo da je u dubokoj koncentraciji.

Sin beogradskog šmekera i Šumadinke, mladi denikenovac, Toma Vojnik, apsolvirao je arheologiju, ali je diplomirao lingvistiku, pa je na katedri za lingvistiku i ostao, prvo kao asistent, a sad i kao vanredni profesor.

– Minojsko linearno pismo A ili B? – provocirao sam ga izvlačeći iz pete svoja teorijska znanja. Pojma nisam imao kako ta pisma izgledaju. Ja sam čitao samo prave, odštampane knjige ili, sve češće, u elektronskoj formi.

– Jeste, jeste minojsko, i to kad su na starom Kritu imali laserske štampače i impregnirani papir, a pisali sve sa marginom od jednog inča. Ovo ti je neka savremena zajebancija. Gledaj.

Uzeo je jedan od listova, zgužvao ga i onda ga vratio na sto i ponovo razvio. Na papiru nije bilo nabora, ni traga od savijanja. Znakovi su bleštali pod svetlošću kuhinjskog lusteru.

– I, šta sad? Vidiš li negde tragove vode ili vatre? – pitao me je on i na ivici jednog papira pokušao da napiše nešto, ali mu nije išlo.

– Šta me zezaš, Vojnik, ovi kao da su izašli iz štamparije – rekao sam mu i krenuo da preturam po svojoj kutiji za sve, koja je bila u trpezariji, ne bih li našao olovku kojom obeležavam diskove.

– Jesu oni bili prljavi i na njima je bilo gareži, ali to je od nečeg drugog što je gorelo. Izuzetno sam ih lako očistio. Ovaj materijal koji zapravo liči na papir ništa nije upio – kaže on i proba da obeleži jedan od papira, ali mu ni sa ovim posebnim flomasterom ne ide. Pokuša na svom dlanu. Ostane linija.

– Vidiš da na njima ništa ne ostaje – reče on i napucao usta.

– Vidim. A šta misliš o znakovima? – pitao sam ga značajno.

Interfon je opet zapištao a Vojnik je samo zamišljeno klimao glavom i sada je vrhom kažiprsta dodirivao nos. Nisam reagovao na interfon. Čekao sam.

– Ovde, na ovome piše, rekao je značajno povlačeći prstom po jednom od papira: I-dd-I OOtVORRi Vvrrata, tupsone. Utakmica počinje za pet minuta.

– Ala si duhovit – krenuo sam i bez provere pustio ostatak bulumente u zgradu, a to su bili moj asistent Momčilo, nekoliko godina mlađi od nas ostalih i moj i Vojnikov stari drugar još iz osnovne, doktor Deki, kod koga smo sva trojica imali kartone u domu zdravlja.

– Ne, nego si ti duhovit. Nisu mene pravili Ajnštajn i Šampolion, pa da tom brzinom dešifrujem nečije kriptograme. Pojma nemam, bre, šta je ovo. Nikad nisam video nešto slično.

– Pokupi te papire i stavi negde. Ove mamlaze ionako ne interesuju ni *Zvezdane staze* ni *Dosije iks*. Samo će nas zezati – rekao sam i dočekaostatak društva.

Vojnik i ja smo oduvek imali slična interesovanja. Samo, meni je to bila zabava, a njemu pasija. Ja sam s vremenom odustao od misterija i zavera, pošto su me uglavnom okupirala stvorenja u suknjama i na štiklicama, ali Vojnik je čvrsto ostao na svom putu. Pažljivo je pokupio svih dvanaest listova i odneo ih u svoju sobu.

Po njegovom napetom izrazu lica video sam da razmišlja o Miletovim papirima i tokom utakmice, koja je bila prilično mrljava i uistinu dosadna, mada mi to nikada ne bismo priznali, pogotovo ne nekoj ženi koja bi nas s pravom pitala na šta smo utrošili dva i po sata, računajući i one komentare pre utakmice, kao i kratku retrospektivu po njenom završetku. Kada sam Vojniku na odlasku pakovao prazan pleh uz instrukcije kako i koliko da zahvali mama Melaniji, upitao sam ga hoće li da ponese Miletovo blago, da ga malo prostudira. Nisam imao srca da ga gledam kako se ustručava da me sâm to pita. Za Vojniča smo ga zezali deset godina i to nam nikada nije zaboravio. A čovek koga zbog toga svi zovu Vojnik, ne može takve stvari da zaboravi, sve i da hoće.

– Ne, umoran sam. Barsa je bila dobra, dosta smo piva popili i hoću noćas da spavam – iznenadio me je.

– Ali bih voleo još jednom da ih vidim – dodao je sa osmehom.

Vojnik ostaje Vojnik. Ubrzo su listovi bili opet na stolu.

– Primećuješ li nešto? – pitao me je.

– Ista meta, isto odstojanje – bio je moj jedini komentar, nad gomilom oštrih i pravih uglova sa trouglastim stranama. Nisam mogao da razaberem ništa što bi mi bilo poznato ili što bih mogao s nečim da uporedim.

– Promenili su se – rekao je sa oduševljenjem u glasu. – Promenili su se – ponovio je glasnije još jednom i onda sam ukapirao da me opet loži.

– Da, da, vidim. Onaj tamo je naguzio ovog ovde i sad su zapalili pljugu posle seksa. Mene si našao da ložiš, Vojniče!

– Ne zezam te, Džedaj. Nisam baš siguran za sve, ali ovaj jedan se promenio. Tu nema diskusije.

Gledao sam papire pune šara koje mi i dalje ništa nisu značile. Ne verujem da bih ja tu zapazio neku promenu.

– Tvoj mozak se promenio od gibe i piva. Mast i alkohol, Vojniče, promenio ti se nivo holesterola – zaključio sam na kraju.

– Vidiš ova tri ista znaka koja liče na šesticu?

– Vidim.

– E, pa, oni su bili u pretposlednjem redu.

– Dobro, a sad ima čitava dva reda do margine, pa?

– Kako, pa? – iznervirao sam ga po običaju. Vojnik je bio *pališa*, a ja majmun lenjivac. Vrhom susednog papira sam prekrpio famozni, poslednji red.

– Sad je opet pretposlednji.

– Da – rekao je sumnjičavo – zakleo bih se da nije bilo papira preko.

– Umor, mlečne masti, pivski kvasac, sve to zna malo da nas promeni – tešio sam većitog entuzijastu.

– Vreme je da pođem – rekao je i setno pogledao u hrpu besmislenih znakova na mom stolu.

Kad smo otvorili vrata, Mile se upravo peo stepenicama.

– Evo ga onaj što ga Mira stalno pozdravlja – dočekao sam ga odmah.